

Снежана Вукадиновић*
Филозофски факултет
Универзитет у Новом Саду

УДК: 821.124'02.09-143 Claudianus С.
DOI: 10.19090/gff.2020.2.29-42
Оригинални научни рад

ПРОПАГАНДНА ПОЕТИКА КЛАУДИЈА КЛАУДИЈАНА ПОЕЗИЈА КАО ОРУЂЕ ВЛАСТИ**

Аутор рада тумачи појам пропаганде са посебним освртом на поезику Клаудија Клаудијана, песника позне римске књижевности. У фокусу је његов први панегирик на латинском језику који се јавно читао у част двојице конзула, али браће, што до тада није био обичај.

Кључне речи: пропаганда, панегирик, Клаудије Клаудијан.

Појам ‘пропаганда’ потиче од латинског глагола *propagare*, што у основи значи распростирати или ширити. Овај термин није имао своју велику фреквентност све до почетка 19. века када је нарочито кулминирао појам нације и националног. Славујевић у књизи *Библијска концепција пропаганде* тврди да се појава овог појма у значењу под којим га данас подразумевамо везује за папу Гргура XV и 1622. годину кад је успостављено *Congregatio de Propaganda Fide* („Заједница за ширење вере”), нарочито тело Католичке цркве. Та заједница била је састављена од кардинала и високих црквених достојанственика и имала је задатак да *организовано и ефикасно шири католичку веру* (Славујевић 1993: 9–25). И Гађиновић¹ наводи да је реч пропаганда никла у доба реформације и да је коришћена у верске, а касније у политичке, културне и друге сврхе. Са друге стране, на Западу се појавило низ истраживача који су се током 20. века бавили појмом пропаганде у ширем смислу. На пример, у уводном поглављу своје књиге *Друштвена историја медија* Аса Биргс и Питер Берг дају једну велику слику појма медија која је

* snezana.vukadinovic@ff.uns.ac.rs

** Овај рад је изложен на Међународној конференцији *Језици и културе у времену и простору* који је организован на Филозофском факултету 18.11.2017 у Новом Саду. Рад је резултат републичког пројекта Министарства за просвету и науку: Војвођански простор у контексту европске историје бр. 147002Д.

¹ http://www.psiholog.mod.gov.rs/multimedia/dodaci/Vojno%20delo_Gacinovic_Propaganda%20u%20drustvu.pdf

новијег датума (Бирге, Берг 2006: 9–25) Они се концентришу на модерни Запад од краја 15. века па до данашње технолошке епидемије и глобалне експанзије информација које смањују процес детаљног истраживачког рада. Далеко од тога да спорим интернет револуцију која за врло кратко време може донети обиље важних садржаја, али то мноштво донело је и море тривијалних података.

Овде ћу се позабавити само једним песником позног Римског царства, Клаудијем Клаудијаном, и његовом првом јавном песмом на латинском језику *Panegyricus dictus Probino et Olibrio consulibus* (Claudian 1922, rep. 1956, rep. 1963: 3–23) насталом у време цара Теодосија (347–395).

Размишљање о начинима комуникације има своју дугу и богату историју. У античкој Грчкој и Риму веома су се озбиљно бавили реториком – проучавањем уметности усмене и писане комуникације, чија је богиња заштитница била богиња *Peitho*, божанство убеђивања (Радуловић, Маричић 2013: 11–28). Дескриптивну претечу пропаганде наћи ћемо у старој Грчкој, тачније у надахнутим празничким, свечаним говорима за које су Грци имали посебан назив *πανηγυρικός* (панегирик). Првобитно је панегирик био афирмативна реторска декламација, говор одржаван на јавним народним скупштинама и свечаностима, у коме је, уз похвалу присутне публике, истицао моћ народа, подвиге предака или славу грчких градова. Чувени су фрагменти софисте Горгије (Γοργίας, 483–376. год. п.н.е.) као и комплетан Исократов (Ἰσοκράτης 436–338. год. п.н.е.) *Панегирик* настао 380. године пре наше ере (Ђурић, 1982: 613–620). Потом се панегирик развио у форму говора захвалности, при чему је уздизана и хваљена величина неког императора, владоца или војсковође. Пример за то је *Panegyricus Traiano dictus* Плинија Млађег (*Gaius Plinius Caecilius Secundus*; <https://sr.wikipedia.org/wiki/63> 63-113. год. н.е.), сенатора који је 100. године изрекао овај свечани говор цару Трајану. Такав говор ће касније вековима бити узор и модел похвалне беседе. Али сваки панегирик у својој похвали носио је дозу неодмерености, претераности и одсуства реалитета. Временом је све више потискиван стварни ентузијазам и брилијантност мисли док примат преузимају стил и форма, те од овог момента лепорекост постаје важнија од истине. У време цара Августа прозни панегирик претвара се у панегиричну поезију, коју је реторичар Хермоген из Тарса (160–180) сматрао најзначајнијим песништвом уопште (Patillon, 1997: 34–35). Та панегиричка поезија, у основи дидактичка и похвална, негује се и у средњовековном латинитету. У Западној Европи била је веома цењена и пожељна на феудалним дворovima. Тако постаје и облик

религиозне књижевности која слави црквене великодостојнике, светитеље и мученике (Смирнов-Бркић, 2016: 39–40). У доба Луја XIV (1643–1715) доживеће свој тријумф и врхунац да би од 19. века изгубила свој суштински смисао. Ова популарна реторичка форма прозе или стиха послужиће као инструмент моћи логоса² у свим сферама људског живота. Појам „јавно мишљење” појавио се крајем 18. века, док се брига за „масае” јавља од почетка 19. века. Данас панегирик има и другу страну медаље, најчешће ироничну конотацију, указујући на незаслужен, извештачен, сасвим некритичан и неумерен, неумесан хвалоспев или славопојку. Панегирик носи клице једне врсте пропаганде. Теоријске основе пропаганде, како каже Гађинових, поставили су грчки филозофи Платон (427–347. год. п.н.е.) у делу *Држава* и његов ученик Аристотел (322–384. год.п.н.е.) у спису *Реторика*. Према Аристотеловој теорији (Rhet1.2.3-6 (1356 a1–1356 a20), постоје три нивоа процеса убеђивања: ἦθος – карактер говорника и његова начела, λόγος – као порука и емоција публике πάθος. За сваку раван Аристотел је дао препоруке будућем комуникатору. На пример, говорницима је препоручио да особу која је опевана у панегирику увек приказују као „добру” и као личност којој се може веровати. Онима који пишу говоре саветовао је да за конструисање убедљиве поруке користе аргументе који изгледају логично и да користе најпознатије историјске и митолошке примере. Такође, порука би требало да буде таква да савршено одговара постојећим убеђењима публике, тј. да говорник прилагоди идеје народу и народ према идејама (Bryant, 1953: 413). Међутим, за разлику од Грка, Римљани су упошљавали професионалне убеђиваче – политичаре и адвокате, али и песнике који су правили успешне друштвене и политичке каријере на основу свог говорничког, тј. песничког талента. Такав је био Клаудије Клаудијан. Он је осим песничког имао и дипломатски таленат који га је виноу до места дворског песника (Будимир, Флашар 1978: 619–624). У њему видимо пример роета doctus који је знао да пласира своје умеће на правом месту и у најбољем моменту. Улога убеђивача у римском друштву може се схватити на примеру једног од најчувенијих професионалних римских говорника – адвоката Цицерона (106–43. год. п.н.е.). Упитан да ли говорништво изазива више штете него добра, Цицерон је дао одговор који би задовољио чак и Аристотела: „Мудрост без елоквенције је од

² У филозофско-теолошком смислу логос се тумачи као реч или говор, тачније ум или разум, али у ширем смислу оно што је у основи света и збивања у њему почело, тј. Божанска стваралачка снага.

мале помоћи држави, али елоквенција без мудрости је најчешће велико ограничење и никада не може бити предност” (Haskell, 1964: 300–1).

Пример сатиричног политичког израза у српској књижевности дао је Јован Стерија Поповић (1806–1856) у свом делу *Панегирик црву*. Његова дела била су писана уз употребу свих Аристотелових начела, са подсмешљивим обртом, што га чини изузетком у овом жанру. Панегирик је у основи тежио ка популизму, тј. ка слободним грађанима грчких полиса, потом су његове тежње стремиле ка елитизму, а данас из елитизма прелази у дискурс глобализма. Чини се да се у данашње време ставља знак једнакости између слављења и рекламирања. То нас наводи на следећу логичну мисао коју је изнедрио конзумеристички капитализам. Колика је моћ антирекламе? Чињеница је да многе нове медијске личности вољно пласирају дубиозне садржаје, што значи да им је битно само присуство у медијима без обзира на то да ли је конотација позитивна или негативна, „Свако ће имати својих 15 минута славе” – како рече Енди Ворхол (1928–1987), контроверзни поп уметник.

Почетак 4. века обележен је Диоклецијановим и Константиновим реформама, Миланским едиктом из 313. године и продором хришћанства чија се црквена организација стапала са царском влашћу (Смирнов-Бркић, 2016: 37–46). Ширење хришћанства и његово постепено претварање у државну религију живо се одразило на развој књижевности на латинском језику. Ипак, у 4. веку поново настаје читав низ дела паганске књижевности у стиху и прози, надахнутих класичним узорима. Међу најзнаменитијим представницима последњег бљеска паганске књижевности јесте Клаудије Клаудијан (*Claudius Claudianus*, 375–404). Иза овог имена крије се један харизматични Грк, пореклом из Александрије (Mulligan, 2007: 285–310). Клаудијан нам је оставио само стихове који сведоче о његовом животу и времену у којем је живео. Написао је бројне историјске панегиричне епове и епелије у част цара Хонорија и његовог знаменитог војсковође Стилихона. Један део стваралаштва овог изврсног версификатора, одраслог и школованог у Египту представљају и два митолошка епа – *Борба Гиганата (Gigantomachia)* и *Отмица Прозерпине (De raptu Proserpinae)*. Друга област његовог стваралаштва су панегирици, који по свему судећи спадају у једну врсту пропагандне епике тога доба. Клаудијан показује и ту да је изврстан мајстор стила и форме. Оно што ниједном Грку није пошло за руком, то је Клаудијану, талентованом поети, успело. О чему је заправо реч? У року од само неколико месеци од свог доласка у град Рим он је стекао

наклоност једне од најчувенијих сенаторских породица, Аниција (Hugh, Jones, Martindale, Morris, 1971: 639). Можда би се могло очекивати да се Клаудијан, као паган, (Cameron, 1970: 189–228) приближи некој од старих аристократских породица које до тада нису прихватиле хришћанство, Симаховој или Албиницима. Он је, уместо тога, окушао срећу са водећом хришћанском кућом у Риму. Прва песма коју је јавно декламовао у Италији – његов први објављени рад на латинском језику – био је панегирик у част два члана те куће, браће Олибрија и Пробина (*Panagiricus dictus Probino et Olybrio consulibus*) (Tegert 1988: 200–280). Они су били кандидати за место конзула за 395. годину – што је била, до тада, невиђена част – поготово што су обојица били још адолесценти. Ово је била врло узвишена мисија за тог младог египатског песника, тек пристиглог у Рим, и до тада познатог само по својим радовима на грчком језику. Мало је вероватно да би неко са таквим карактеристикама какве су биле Клаудијанове добио толику наклоност само на основу сопственог талента. Стога је основан Камерунов закључак (Cameron, 1970: 228) да је са собом у Рим донео и писмо препоруке написано од стране неког покровитеља из Александрије или из неког другог града, а који је имао чврсте везе са породицом Аниција³. Али морамо имати на уму да се латински језик у Александрији тог времена једнако изучавао као и грчки. Ово можемо закључити на примеру Симаха, једног аристократе, који се дописивао са другим египатским песником, Андроником из Хермопоља. Из писама се види да је Андроник био представљен Симаху од стране заједничког пријатеља, Либанија, чувеног ретора. Заправо постоје писма у којима Либаније препоручује Андроника и још једног египатског песника, извесног Харпократиона, Темистију, како би обојица имала добру полазну основу у Константинопољу.⁴ Дакле, препорука је била од велике важности, па Клаудије Клаудијан није имао оне муке што су задесиле Грка, историчара Амијана Марцелина (Milin, 1998: 23–30.)

³ Ипак овде говоримо о породици која је у тој мери била позната и међу плебсом да су им наденули алтернативно неплемићко име Аухеније (Auchenius) који је до тада био најистакнутији члан ове породице. И пре и после Пробина и Олибрија породица Аниција дала је Риму многе конзуле. Значајно је напоменути да су Аницији склапали бракове унутар породице како би очували политичку моћ. На пример Аније Бас (Annius Basus) конзул 331. оженио је кћер Аниција Јулијана, који је био конзул 322.

⁴Тај материјал је прикупљен у *Historia* xiv (1965), 487-8. Упореди G. W. Bowersock, *Augustus and the Greek World* (1965), поглавље. x, стр. 24. За везу са Нестором види и G. Barbieri, *Athenaeum* xxxi (1953), 168-69).

Осврћући се на време касне Римске републике, може се рећи да је постојала традиција да грчки песници траже покровитељство римске аристократије, од Пизона до Филодема у доба Цицерона, све до серије натписа који сведоче о Несторовој римској вези у време цара Севера. *Грчка антологија (Anthologia Graeca)* препуна је отмених стихова Кринагоре, Антипатера и тог круга песника о њиховим римским покровитељима. Клаудијан се налази на крају те дуге линије.

Иако се често наводи или наговештава, прво Клаудијаново латинско рецитованье није представљало безначајан догађај. У Риму је постављање на дужност редовног конзула било праћено великом помпом и раскошним приказивањем. Позивнице су биле послане свима који су нешто значили у високом друштву, и то у форми диптиха урезаних у богато украшену слоновачу, а одбити такву позивницу без најзначајнијег могућег оправдања сматрало се врхунском непристојношћу. Ради забаве плебса биле су одржаване игре, а богатства су трошена на набављање најређих звери и најбољих гладијатора за арену.

Истина, конзулат у позној антици није био оно што је представљао у добрим старим данима: можда и најважнија стварна дужност коју је конзул имао била је да председава на играма у своју част, након чега би био препуштен неометаној контемплацији о сопственој величанствености. Ипак, озбиљна је грешка сматрати конзулат касног Царства за празну љуштуру, лишена значаја, само са декоративном улогом (Marsili, 1946: 52). Он је још увек представљао круну политичке каријере сваког човека (Chastagnol, 1962: 231). Штавише, он је представљао и врховни показатељ Цареве наклоности, а он би тиме удостојио мали број људи. Мада је постојало неколико префектура и војних дужности, могла су бити изабрана само два конзула током једне године. Конзули су и даље проглашавани, али почетком четвртог века част те позиције је изгубљена, записима изостављена чак и из спискова државних дужности које је обављао неки човек. Цар или цареви често су сами заузимали ту дужност, а то је значило да је место конзула ретко било упражњено за „обичног“ човека. Стога је избор два Аниција на места конзула за 395. годину био од посебне важности (Alföldi, 1952: 36). Јасно је да су Пробин и Олибрије то могли постићи једино захваљујући корупцији. Био је то симболичан показатељ многим преосталим паганским аристократама Рима, које су биле присутне и након пропасти пагана под Еугенијом у бици код реке Фригид у

септембру 394. године⁵, да за њих још увек има места у Царству ако, као Аницији,⁶ постану хришћани. Клаудијанова песма је једноставна и довољно непретенциозна у својој концепцији. Уводни део хвали славне претке младића, што је у складу са правилима жанра (Cameron 1970: 253).

quemcumque require
hac de stirpe virum; certum est de consule nasci.
per fasces numerantur avi
(*Proh.* 13).

кога год тражите
овде по племству од мушкараца; сигурно је да се родио за конзула.
Јер се они убрајају у род својих предака.⁷

Затим следи дуг говор оцу, Петронију Пробу, чија је истакнута каријера укључивала конзулат и чак четири преторске префектуре. Вергилију је, када је препевао Хомера, било мало и стотину стихова да опева све злочине и казне у Тартару: Клаудијану је исти број био недовољан да опева славна дела Проба. Али чак и Проба су надмашили његови синови:

Sed nati vincere patrem, solique merentur
Victores audire Probi. Non contigit illi
Talis honor, prima cum parte viresceret aevi;
Non consul cum fratre fuit (*Proh.* 61 -62).

Али синови надмашише оца, они то сами заслужују
Такве части ни Проб није примио са братом.

Он опширно пише о Пробовој изванредној великодушности: врлини коју је потврдио и Амијан Марцелин. Али Амијанове похвале су умањене његовим сумњама у вези извора Пробовог богатства које је тако лако делио *iuste an secus, non iudiciosi est nostri*⁸ (Marcellinus, xxvii. ii. 1).

⁵ Rufinius. *Historia Ecclesiastica*. 11.30. <https://books.google.rs/books?id=GSh4dXugyVUC&pg=PA127&lpg=PA127&dq=Rufinus.+Historia+Ecclesiastica.+11.30&source=bl&ots=L1E3aXDe81&sig=ACfU3U1iUFScPT3> (преузето 1. јуна 2020).

⁶ О Аницијима у 4. веку в. О. Seeck, Symmachus 1883: xc—cvi.

⁷ Све одломке стихова са латинског превела је Снежана Вукадиновић.

⁸ „...било би праведно са његове стране, а нама није да доносимо такве минорне судове”

Радња се затим преноси на бојиште код реке Фригид, три месеца раније. Теодосије, који (наравно) изгледа као сам бог Марс, још увек је исцрпљен након победе. Појављује се богиња Рома, сликовито описана како стиже у својим летећим кочијама, док јој коса лепрша на поветарцу са застрашујућим шлемом и грбом на штиту. Она прича цару о два изванредна младића које је отхранила са посебном пажњом, потомцима Деција и Метела, Сципиона и старих Камилија. Испоставиће се да су они „*pignora cara Probi*” (драги наследници Проба).

*Pieriis pollent studiis multoque redundant
eloquio; nec desidiis dapibusve paratis
indulgere iuvat . . . (Proh.150).*

Пиерским⁹ знањем су ојачани и
Многим говорничким вештинама;
Нису спремни на журке и пијанке
Већ се негује њихова блага нарав.

Ове чињенице можда не изгледају импресивним као квалификације за конзулат, поготово када се упореде са онима које су пратиле Деције и Сципионе, али ниједан од младића још нема ни двадесет година, стога једноставно није било ничег бољег да се помене у делу посвећеном томе. Теодосије се одмах сложио са Роминим захтевом да им додели конзулат за наредну годину из поштовања према њиховом покојном оцу (што никако није и једини разлог, као што смо видели) и како Клаудијан каже:

*extemplo strepuere chori, collesque canoris
plausibus impulsis septena voce resultant (Proh.175-6).*

тада зајеча маса, и одјекује седам брежуљака
Подстакнути громким повицима и тапшањем.

Затим се поново мења место радње. Сада видимо Пробову удовицу, која симболише удовицу читавог римског друштва, (Oost, 1968: 96)¹⁰, како облачи своје синове за велики дан.

credas ex aethere lapsam | stare Pudicitiam . . . (Proh.194)

⁹ Пијерија област између Тракије и Македоније. Верује се да је то земља у којој је рођен Орфеј.

¹⁰Још увек живу 410. године и спремну да Алариху отвори врата Рима.

Поверовао би да са небеса пада као постојана Стрпљивост...

Она је надмашила све римске жене баш као што је Проб надмашио све мужеве: то је као да су оба пола трудила дати оно најбоље од себе! Затим се појављује Отац Тибар, поносно се радујући овој невиђеној части датој двојници његових грађана, и ликује над његовим мање срећним колегом, Еуротом¹¹:

respice, si tales iactas aluisse fluentis,
Eurota Spartane, tuis (*Proh.* 236-7 f.).

Погледај их, да се такви поменути оплакују
Твојим током спартански Еуроте.

Песма се завршава епилогом који је упућен години, „bene signatum fraterno nomine tempus”¹² („време је добро означено братским именом”).

Све ове теме Клаудијан развија са великом вештином и савршеном контролом над материјалом и медијем. Било би тешко направити бољи посао од тако неперспективних субјеката као што су Пробови синови. „Coepistis quo finis erat” („Започели сте оно што беше одређено”), рекао им је Клаудијан. Било је време да се покаже да је овај преурањени конзулат био почетак, али и врхунац њихових каријера. Ниједан од њих није био прави син свог оца.

У свом првом рециталу у Риму Клаудијан је себе промовисао као мајстора популарне и профитабилне панегиричке уметности (Cameron, 1970:34). Романо каже да је са Пробом Клаудијан ушао у *terreno nuovo per lui, che aveva trattato prima soltanto temi mitologici*¹³ (Romano 1958: 21). Клаудијан је пре тога сигурно написао многе пангерике и пре 395. године (на грчком) као и сваки песник тог времена.

Оно што је најзначајније од свега, он је био египатски писац који је боље писао него било који рођени Римљанин тог доба. Није било разлога да, под 395. годином, каснији хроничари користе уобичајен навод *hoc tempore Claudianus poeta innotuit*¹⁴ (Fargues, 1933:12).

¹¹ Еурот (грч. Εὐρώτας) је личност из грчке митологије по коме је названа река Еурота. Представљен је и као бог те реке. Био је отац Спарте, по којој је Спарта и добила назив.

¹² У Римском царству су године називане по конзулима.

¹³ „ново тло за њега, који се претходно бавио само митолошким темама”

¹⁴ „у то време песник Клаудијан је постао славан”

Песма је управо оно што тврди да јесте – панегирик о конзулима 395. године и њиховом славном пореклу. Иако је цар Теодосије још био жив у то време и имао двор у оближњем Милану, о њему је речено врло мало. Његова велика победа над Еугенијем (Gibbon, 1932: 996) помиње се тек толико да обезбеди одговарајући контекст за Ромин захтев. Са победом оствареном само три месеца пре рецитала, а можда само неколико недеља старом у односу на ране фазе стварања песме, било би разумљиво да је Клаудијан њему посветио већи део свог панегирика, а почаст дату Аницијама можда увео као један од показатеља Теодосијеве великодушности. У ствари, не би било претерано рећи да је Теодосије уведен у песму само да повећа славу Проба, јер похвале њему долазе из уста самог цара. У целој песми се Стилихон уопште не помиње, као ни млади Хонорије, који је мало пре тога проглашен за Аугуста Запада. Очигледно је то због тога што се Клаудијан још није надао да ће постати дворски песник.

Он не слави ни римски Сенат као целину, као што се то често тврди. Он хвали само Аниције. Он са симпатијом наводи да им ниједна друга породица у Риму није равна:

nec quisquam procerum temptat, licet aere vetusto
floreat et claro cingatur Roma senatu,
se iactare parem (*Proh.* 18–20).

нико од моћника неће посегнути
макар због светлости древне што сија
и због славног сената у Риму, оно што је вредно
да се слободно склоне ови једнаки њима.

Ово би само по себи тешко задовољило мање (а нарочито паганске) сенаторске породице, који су биле огорчене због начина на који су Аницији стекли наклоност хришћанског цара. Штавише он наставља да осуђује оне који су поражени код реке Фригид као „*Furiae rebelles*” (138) (махнити побуњеници), иако је већи број најважнијих сенатора подржавао Еугенија, па чак и Никомах Флавиан (Bloch, 1963: 193). Клаудијанова намера била је да хвали Аниције, и то је управо оно што је урадио, ни више ни мање.

Поред материјалних награда које је без сумње примио за своје услуге, Клаудијан је такође стекао лично пријатељство оба конзула. Поседујемо неколико елегантних посланица којима им се он обраћа када је био одсутан изван Рима, вероватно у Милану. Он себе описује као Олибријевог пратиоца и користи речи љубав и ватра како би описао њихов однос. Приговара им због

тога што њихова писма њему касне: чисто конвенционална тема, што се може видети из његовог честог појављивања у суморним Симаховим посланицама, али ипак сугерише, да је у неком смислу био у блиским односима са њима. Он пореди његов однос са Олибријем са оним између Вергилија и Августа (Ware, 2012: 119). Било је то нешто сасвим посебно за младог египатског авантуристу, новоприспелог у Италију, да може да рачуна на два римска конзула као на своје пријатеље.

Након тако спектакуларног почетка и са таквим покровитељима, није било велико изненађење када је Клаудијан касније те године био позван да састави панегирик конзулу за наредну годину, а тај конзул је требао да буде сам цар Хонорије. Теодисије је умро у Милану 17. јануара 395. година, а Хонорије је тада постао једини цар Запада (McEvoy, Meaghan 2013: 20–27). Може бити да је Клаудијан добио нетражени позив из двора, али изгледа вероватније да је тај позив за њега добијен услед утицаја једног од његових римских покровитеља. У предговору поеме коју је тада рецитовао, он каже: „me . . . audit magna suo mittere Roma deo” (мене...слуша моћни Рим са његовим богом) „deo” се наравно односило на Хонорија. Али је у писму Пробина написао:

Incipiensque tuis e fascibus omina cepi
fataque debebo posteriora tibi
c.m. xli. 15–16),

започевши твојим државним частима
и почео сам твојим јавним почастима и
дужник сам теби и твојима и судбинама потоњих наследника.

што наговештева да је своје наде у напредовање полагао у Аниција Петронија Проба конзула из 391. године, а који је био у породичним везама са младим конзулима.

Иако је Клаудијанов матерњи језик био грчки, он је у историји књижевности постао један од најбољих стилиста латинске поезике позне антике. Римске аристократе западног двора које су прихватиле хришћанство као нову религију освојио је својим панегирицима где је видео своју личну и једину шансу за свој божански дар. Остаће запамћен у политичком свету са својим панегирицима које посвећује Стилихону, вандалском војсковођи, његовом покровитељу и четири панегирика која пише за цара Хонорија. Премда га неки истраживачи сматрају хладним и неосећајним, изобличеним панегиријским конвенцијама, он је и данас вредан као историјски извор јер из његових стихова препознајмо логос као идеологију моћи тадашње елите.

Snežana Vukadinović

PROPAGANDA IN THE POETRY OF CLAUDIUS CLAUDIANUS AS AN
INSTRUMENT OF AUTHORITY*Summary*

Imperial panegyrics were considered to be the subject of certain controversy. What was the exact purpose of this genre? Early on, it was dismissed as too flattery, which was a result of the desire to present the perfect image and the fact that this genre could be used and misused; also, the genre was said to depict the “inflated” sense of self worth of those who were written about. From one point of view, which was a little bit more critical, the panegyrics were meant to portray a perfect prince, in the hope that the emperor to whom the panegyric was dedicated would adjust his behavior according to this model. The other writers of this genre saw themselves as some sort of public relations court personnel, and panegyrics as poems created to depict the emperor in a way in which he wanted to be perceived by the commonpeople. All three given motives were often present to a certain degree, which differed from occasion to occasion, but it is also possible that the main role of panegyrics was simply to serve as a part of important public ceremonies, like some sort of a medal or diptych issued during commemorations. In many ways, panegyrics resembled custom-made or pre-ordered musical pieces of our era. Themes that those poems covered were in most cases so conventional (to avoid saying that they were trivial), and remote from anything mundane, so that it is hard to imagine that they were taken seriously either by the emperor or his subjects. The form and manner of presentation were much more important than the content itself. The writers of panegyrics gained wealth, privileges and glory not due to what they were writing about, but due to fulfilling the request for a perfectly formed praise and the skill to present the written.

Keywords: propaganda, panegyrics, Claudia Claudian.

ЛИТЕРАТУРА

- Биргс, А., Берг, П. (2006), *Друштвена историја медија – од Гутенберга до Интернета*, Београд. Клио
- Вукадиновић, С. (2013), *Антички мит као метафора историје у песништву Клаудија Клаудијана*, непубликована докторска дисертација, Београд,
- Будимир, М. Флашар, М. (1978), *Преглед римске књижевности DE AUCTORIBUS ROMANIS*, Београд
- Ђурић, М. (2011), *Историја хеленске књижевности*, Београд
- Милин. М., (1998), *Амијан Марцелин, Историја, предговор, превод и коментари*, Београд.

- Радуловић, И. Маричић, Г., (2013), *Андокид, беседник који је једном погрешио*, Београд
- Славујевић, З. (1993), *Библијска концепција пропаганде*, Радничка штампа, Београд.
- Смирнов-Бркић, А. (2016), *Религијска слика Рапонниа secunda у 4. веку*, непубликована докторска дисертација, Нови Сад.

*

- Alföldi, A. (1959), *A conflict of ideas in the Late Roman Empire*, Oxford, Oxford Clarendon Press.
- Bloch, H., (1945), *Paganism and Christianity in the Fourth Century*, Harv. Theol. Rev. xxxviii, rep. ed. A. Momigliano (1963).
- Bryant, D., C., (1953), "Rhetoric: Its Functions and its Scope", *Quarterly Journal of Speech* 36.
- Cameron, A. (1970), *Poetry and Propaganda at the Court of Honorius*, Oxford.
- CLAUDIAN with an English translation by Maurice Platnauer, in two volumes, (prvo izdanje 1922, reprint 1956, 1963), The Loeb Cambridge, Massachusetts Harvard University press, London, William Heinemann, MCMLXIII.
- Chastagnol, A. (1962) *La Préfecture urbaine à Rome sous le bas Empire*. Paris: Presses universitaires de France.
- Fargues, P. (1933), *Claudien. Etude sur sa poésie et son temps*, Paris.
- Gibbon, E., (1932), *The Decline And Fall Of The Roman Empire*, The Modern Library, chap. XXVII.
- Haskell, H., J., (1964), *This was Cicero*, (1964), New York.
- Hugh, A., Jones, M., Martindale, J., Morris, J., (1971), *The Prosopography of the Later Roman Empire*, (PLRE). vol. 1, Cambridge.
- Marsili, A. (1946), *Roma nella poesia di Claudiano. Romanità occidentale contrapposta a quella orientale in Antiquitas*, in *L'antiquité Classique I*, Bruxelles.
- McEvoy, M., (2013). *Child Emperor Rule in the Late Roman West, A.D. 367–455.* Oxford.
- Mulligan, B., (2007), *The Poet from Egypt? Reconsidering Claudian's Eastern Origin*, *Philologus* 151.
- Patillon, M., (1997), *Hermogène. L'art rhétorique*. Paris.
- Romano, D., (1958), *Claudiano*, Palermo.

Ware, C., (2012), *Claudian and the Roman Epic Tradition*. Cambridge, UK: Cambridge Univ. Press.